

EKALTILI DOMİNANT AKORLARIN KURULUMU VE İŞLEVLERİ

THE DOMINANT CHORDS WITH SIXTH: BUILDINGS AND FUNCTIONS

S. Ercan BAĞÇECİ¹

Öz

Yerli ve yabancı birçok kaynakta *dominantın beşlisi yerine tunlayan altılı sesi* akora yabancı ses olarak tanımlanmaktadır. Oysa, gerek armonik analiz gerekse armonizasyon bu ses kümesinin bağımsız bir dominant fonksiyonu olarak kullanımını zorunlu kılmaktadır. Çünkü *dominantın beşlisi yerine tunlayan altılı sesini* dominant fonksiyonuna yabancı ses olarak tanımlamak her zaman mümkün değildir. Ayrıca, bu ses kümesine bağımsız bir dominant işlevi yüklemek armonik olanakları da büyük ölçüde artırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ekaltılı dominant akorları, ekdörtlü yedinci derece yedili akorlar.

Abstract

Dominant chord's fifth may be substituted by the sixth. In such a case, dominant chord's sixth is defined as non-harmonic tone in most of the national and international literature. However, both of the harmonic analysis and harmonization are required to consider this sound group as an independent dominant chord. Because mostly dominant's sixth is not possible to define as non-harmonic tone. Moreover, considering this sound group as independent dominant chord also increase the harmonic opportunity.

Key Words: Dominant chords with sixth, leading-tone seventh chord with fourth.

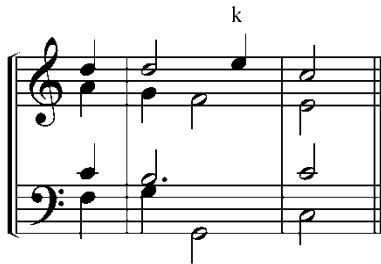
¹Yrd.Doç.Dr., Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ercanbagceci@gmail.com

1) GİRİŞ

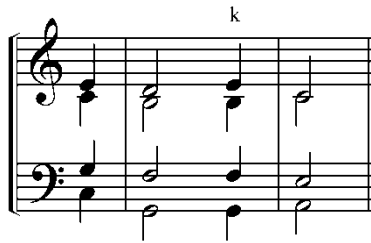
Armoni eğitimine ilişkin yerli ve yabancı birçok kaynakta *dominantın beşlisi yerine tunlayan altılı sesi ya geciktirici ses (D⁶⁻⁵) ya da kaçak ses olarak tanımlanmaktadır.*

Bu yaklaşım kendi içinde tutarlı ve doğru olmakla birlikte, *dominantın beşlisi yerine tunlayan altılı sesin kaçak ses olarak tanımlanması armonik olanakları büyük ölçüde kısıtlamaktadır. Zira aşağıdaki bağlanışlardan bazılarını kaçak sesle açıklayamayız.*

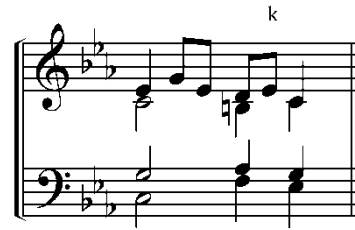
Örnek 1: (Дубовский et al., 1965:151)

Örnek 2: (Дубовский et al., 1965:151)

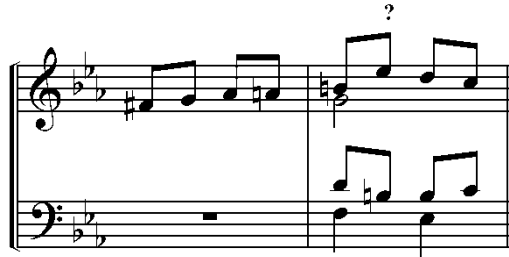
Örnek 3: (Рудольф 1979:12)²

Örnek 4: (Рудольф 1979:7)

Örnek 5: (Рудольф 1979:15)

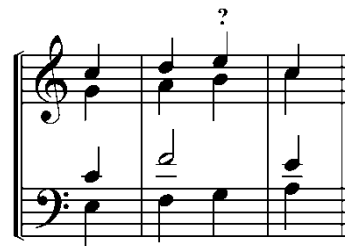
Örnek 6: (Мутли 1961:28)

Örnek 7: (Дубовский et al., 1965:152)

Örnek 8: (Дубовский et al., 1965:152)

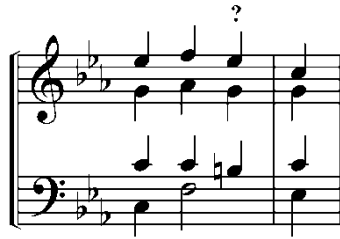

² Orijinal kaynakta si minör iken do minöre aktarılmıştır.

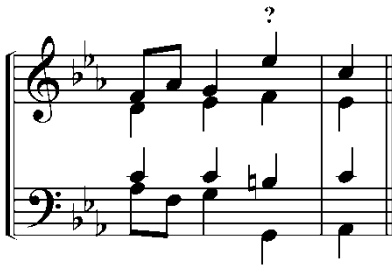
Örnek 9:

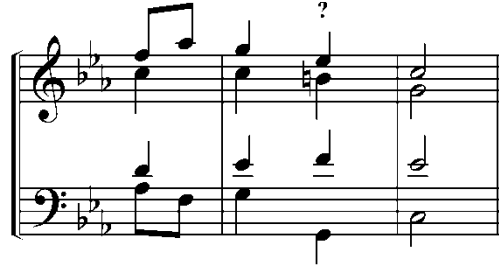
Örnek 10:

Örnek 11:

Örnek 12:

Yukarıdaki örnekler analiz edildiğinde 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11. ve 12. örneklerde *dominantın beşlisi yerine tınlayan altılı sesinin* kaçak ses tanımına uygun olmadığı, bu tının bağımsız bir dominant fonksiyonu olarak kullanıldığı anlaşılır. Bu çerçevede;

1) Dominant üçseslisinin ($D_3=D$) beşlisi yerine altılısı duyurulursa *ekaltılı dominant üçsesli* akoru oluşur ve D^6 olarak gösterilir (Бағыров 1989:188).

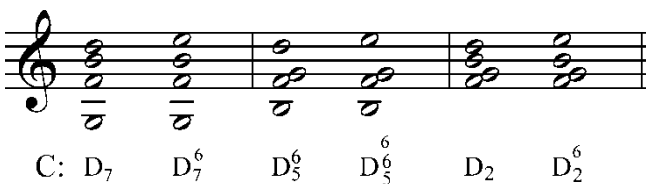
Örnek 13: (Дубовский et al., 1965:151; Бағыров 1989:188)

C: D D^6

2) D_7 'de ekaltılısı ile birlikte kullanılabilir. Dominant yedili akorunun beşlisi yerine altılısı tınladığında ekaltılı dominant yedi akoru (D_7^6) oluşur. D_7^6 'nın çevrimlerinde D_5^6 ve D_2^6 kullanılabilir, D_3^6 ise kullanılamaz (Бағыров 1989:188).

Örnek 14: (Дубовский et al., 1965:151)

C: D_7 D_7^6 D_5^6 D_2^6 D_2 D_2^6

Yine aynı anlayışla D_9 'da ekaltılısı ile birlikte kullanılabilir. Ekaltılı dominant dokuzlu akorları (D_9^6) beş sesli kullanılır. Akorun beşlisi yerine altılısı gelir (Bakihanova 2003:34).

Örnek 15: (Bakihanova 2003:35)

D_9^6 T D_9^6 T

3) Dominantın ekaltılı sesi, dominant fonksiyonu taşıyan VII_7 akorunun da ekdörtlü formunu (VII_7^4) oluşturmaktadır. VII_7^4 'ün çevrimlerinde VII_3^4 ve VII_2^4 kullanılabilir, ~~VII_5^4~~ ise kullanılamaz.

Örnek 16:

C: (e) VII_7 (e) VII_7^4 (e) VII_3^4 (e) VII_3^4 (e) VII_2 (e) VII_2^4

Ekaltılı dominant akorlarında altılı genellikle soprano partisinde kullanılır (Бағыров 1989:188).

Örnek 17: (Бағыров 1989:188)

D^6 D^6 D^6 D_7^6 D_7^6 D_5^6 D_5^6 D_2^6

D^6 ve D_7^6 akorlarının altıncı sesi D ve D_7 akorlarının beşlisine götürülebilir (Бағыров 1989:188). Yine aynı anlayışla D ve D_7 akorlarının beşlisi de altılısına götürülerek D^6 ve D_7^6 akorları elde edilebilir.

Örnek 18: (Бағыров 1989:189)

Musical notation for Example 18, showing a sequence of chords and fingerings. The notation is in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The sequence consists of four measures. The first measure shows a D6 chord with a 5th finger on the G and a 6th finger on the A. The second measure shows a D6 chord with a 6th finger on the G and a 5th finger on the A. The third measure shows a D7 chord with a 5th finger on the G and a 6th finger on the A. The fourth measure shows a D7 chord with a 6th finger on the G and a 5th finger on the A. Below the notation, the chords are labeled: D, D⁶, D⁶, D, D₇, D⁶₇, D⁶₇, D₇.

D₃'ün üçlüsü de ekaltılısına götürülebilir.

Örnek 19: (Мутли 1961:28)

Musical notation for Example 19, showing a sequence of chords and fingerings. The notation is in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The sequence consists of three measures. The first measure shows a D chord with a 3rd finger on the G. The second measure shows a D⁶ chord with a 6th finger on the G. The third measure shows a D₇ chord with a 6th finger on the G. Below the notation, the chords are labeled: D, D⁶, D₇.

D⁶ akorunun altılı sesi D₇ akorunun başka seslerine de götürülebilir. Ancak D₇ natamam (D⁻⁵₇) olmalıdır (Бағыров 1989:189).

Örnek 20: (Бағыров 1989:189)

Musical notation for Example 20, showing a sequence of chords and fingerings. The notation is in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The sequence consists of six measures. The first measure shows a D⁶ chord with a 6th finger on the G. The second measure shows a D⁻⁵₇ chord with a 1st finger on the G. The third measure shows a D⁶ chord with a 6th finger on the G. The fourth measure shows a D⁻⁵₇ chord with a 1st finger on the G. The fifth measure shows a D⁶ chord with a 6th finger on the G. The sixth measure shows a D⁻⁵₇ chord with a 3rd finger on the G. Below the notation, the chords are labeled: D⁶₇, D⁻⁵₇, D⁶₇, D⁻⁵₇, D⁶₇, D⁻⁵₇.

D₇ ve çevrimlerinin herhangi bir sesi de ekaltılı sesine götürülerek D⁶₇, D⁶₅ ve D⁶₂ akorları elde edilebilir.

Örnek 21: (Рудольф 1979:7)

D₇ D₅⁶ T

Örnek 22: (Рудольф 1979:15)

D₂ D₂⁶ T₆

Ekaltılı dominant akorlarının tonikle bağlantısında dominant akorlarındaki kurallar geçerlidir (Bakihanova 2003:34).

Örnek 23:(Bakihanova 2003:34)³

D₇⁶⁻⁵ T D₇⁶ T D₇⁶ T D₅⁶⁻⁵ T D₅⁶ T

kullanılmaz

D₃⁶ T D₂⁶⁻⁵ T₆ D₂⁶ T₆ D₂⁶ T₆

³ Ekaltılı dominant akorlarının tonikle bağlantısı Zarife BAKİHANOVA'nın "Armoni" kitabındaki Örnek-32 ve Örnek-33'e (s:34) kısmen ilaveler yapılarak oluşturulmuştur.

Ekaltılı dominat akorları kadanslarda da kullanılabilir.

Örnek 24:

II₃⁴ II₅⁶ K₄⁶ D₇⁶ T

Örnek 25:

II₃⁴ II₅⁶ K₄⁶ D₇⁶ VI

Örnek 26: (Алексеев 1976:212-213)

Aşağıda verilen akor ardılıklarında D⁶, D₇⁶, D₅⁶, D₂⁶ ve D₉⁶ akorlarının cümle içinde ve kadanstaki kullanımı gösterilmektedir.

- 1) T - D₅⁶⁻⁵ | T - III | S - II₂^a | D₆ - D₇⁶ | VI - II₃^a | K₄⁶ - D₇⁶ | T - s₄^a | T ||
- 2) t - s - D₂⁶ | t₆ - D₃⁴ - t | II₃⁴ - t₄⁶ - II₅⁶ | K₄⁶ - D₆⁶ - D₂⁶ | t₆ - s - t₄⁶ | II₃⁴ - D - D₂⁶ |
⁵t₆ - s₆ - II₅⁶ | K₄⁶ - D - D₇⁶ | t - s₄⁶ - II₂⁶ | t ||
- 3) ¹T₆ - VII₆ - T | II₉⁽⁻⁵⁾ - D₇⁶ - D₇ | VI - III - S | K₄⁶ - K₄⁶ - D₉⁶ | T - S₄^a - II₂^a | T ||
- 4) t₆ - D₃⁴ - t | VI - II₅⁶ - VI₄⁶ | II₇ - D₆⁶ - D₇⁶ | VI - IIIⁿ - s | K₄⁶ - K₄⁶ - D₉⁶ | t ||

Örnek 27: (Алексеев 1976:213/217)

Aşağıda verilen akor ardılıklarında VII₇⁴, VII₃⁴ ve VII₂⁴'ün cümle içinde ve kadanstaki kullanımı gösterilmektedir.

- 1) ⁵t₆ - D₃⁴ - t | II₅⁶ - II₇⁶ | ⁷D₉ - D₆⁶ - D₇⁶ | VI - e.VII₂⁴ - e.VII₃⁴ | t₆ - II₇ - II₉⁽⁻⁵⁾ | ¹D₉ - - - |
 IIIⁿ - VI - s | D₅⁶ - D₂⁶ - t₆ | s₆ - t₄⁶ - s | e.VII₂⁴ - ¹D₇⁽⁻⁵⁾ - ⁹D₉⁶ | VI₆ - t₆ - II₇ |
 K₄⁶ - K₄⁶ - K₄⁶ | ¹e.VII₂⁴ - K₄⁶ - D₉⁶ | t - ⁵t - VI | ⁷e.VII₃⁴ - e.VII₃⁴ | ⁵t^{#6} ||
- 2) ⁵T₆ - s^a - D₅⁶ - e.VII₇⁴ | ¹T - T₆ - VI - T₃⁴ | S - II₅⁶ - ¹D₅⁶ - ¹D₅^{#1} | K₄⁶ - D₇⁶ - T ||

2) ÖRNEK ARMONİZELER VE ANALİZLER

Örnek 28:

$T - D_5^{6-5} \mid T - III \mid S - II_2^a \mid D_6 - D_7^6 \mid VI - II_3^a \mid K_4^6 - D_7^6 \mid T - S_4^6 \mid T \parallel$ (Алексеев 1976:212).

$T \quad D_5^{6-5} \quad T$
 $D_6 \quad D_7^6 \quad VI$
 II_3^a
 $K_4^6 \quad D_7^6 \quad T$

Örnek 29:

$t - s - D_2^6 \mid t_6 - D_3^4 - t \mid II_3^4 - t_4^6 - II_5^6 \mid K_4^6 - D^6 - D_2 \mid t_6 - s - t_4^6 \mid II_3^4 - D - \overline{D_2^6} \mid$
 $\overline{{}^5t_6 - s_6 - II_5^6} \mid K_4^6 - D - D_7^6 \mid t - s_4^6 - II_2 \mid t \parallel$ (Алексеев 1976:212).

$t \quad s \quad D_2^6 \quad t_6$
 $K_4^6 \quad D^6 \quad D_2$

$D \quad D_2^6 \quad t_6$
 $K_4^6 \quad D \quad D_7^6 \quad t$

Örnek 30:

${}^1T_6 - VII_6 - T \mid II_9^{(-5)} - D_7^6 - D_7 \mid VI - III - S \mid K_4^6 - K_4^6 - D_9^a \mid T - S_4^6 - II_2^a \mid T \parallel$ (Алексеев 1976:212).

$II_9^{(-5)} D_7^6 D_7 \quad K_4^6 K_4^6 D_9^a T$

Örnek 31:

$t_6 - D_3^4 - t \mid VI - II_5^6 - VI_4^6 \mid II_7 - D^6 - D_7 \mid VI - III^n - s \mid K_4^6 - K_4^6 - D_9^6 \mid t \parallel$ (Алексеев 1976:213).

$II_7 D^6 D_7 VI \quad K_4^6 K_4^6 D_9^6 t$

Örnek 32:

${}^5_t6 - D_3^4 - t \mid II_5^6 - II_7 \mid {}^7D_9 - D^6 - D_7 \mid VI - e.VII_2^4 - e.VII_3^4 \mid t_6 - II_7 - II_9^{(-5)} \mid \overset{\circ}{D} -- \mid$
 $III^n - VI - s \mid D_5^6 - D_2^6 - t_6 \mid s_6 - t_4^6 - s \mid e.VII_2^4 - {}^1D_7^{(-5)} - {}^9D_9^6 \mid VI_6 - t_6 - II_7 \mid$
 $K_4^6 - K_4^6 - K_4^6 \mid e.VII_2^4 - K_4^6 - D_9^6 \mid t - {}^5t - VI \mid e.VII_3^4 - e.VII_3^4 \mid {}^5t^{\#6} \parallel$ (Алексеев 1976:213).

$D_9 D^6 D_7 \quad VI e.VII_2^4 e.VII_3^4$

5

D_5^6 D_2^6 t_6

9

s e.VII₂⁴ D₇⁵ D₉⁶ VI₆ K₄⁶ K₄⁶ K₄⁶

13

e.VII₂⁴ K₄⁶ D₉⁶ t t VI e.VII₃⁴ e.VIII₃⁴ 5t#6

3) SONUÇ

Armoni eğitimine ilişkin yerli ve yabancı birçok kaynakta *dominantın beşlisi yerine tınlayan altılı sesi* ya geciktirici ses (D^{6-5}) ya da kaçak ses olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım kendi içinde tutarlı ve doğru olmakla birlikte, *dominantın beşlisi yerine altılısıyla birlikte tınlayan bu ses kümesini* dominantın ekaltılı formu olarak değerlendirmek daha işlevseldir.

Bu yaklaşımdan hareketle; ekaltılı dominant grubu akorlarına (D^6 , D_7^6 , D_5^6 , D_2^6 , D_9^6 , VII_7^4 , VII_3^4 ve VII_2^4) bağımsız fonksiyon olarak yer vermek armoni eğitiminde ve armonizede daha geniş olanaklar sağlamaktadır. Bu çerçevede;

1) D^6 , D_7^6 , D_5^6 , D_2^6 ve D_9^6 akorları içerisinde hareket eden altılı ya beşliye iner ya da yerinde kalır (Bakihanova 2003:34). Şayet yerinde kalırsa yerini aldığı beşlinin işlevini yüklenir.

2) VII_7^4 , VII_3^4 ve VII_2^4 akorları içerisinde hareket eden dördütlü ya üçlüye iner ya da yerinde kalır. Şayet yerinde kalırsa yerini aldığı üçlünün işlevini yüklenir.

KAYNAKÇA

- 1) АЛЕКСЕЕВ, Б. "Задачи по гармонии" Издательство Музыка · Москва – 1976.
- 2) БАКИХАНОВА, Зарифе "Armoni" Bilkent Üniversitesi, birinci basım. Ankara, 2003.
- 3) МУТЛИ, А. "Сборник задач по гармонии" Государственное музыкальное издательство, Москва 1961.
- 4) РУДОЛ ЫФ, Л. "Упражнения по гармонии" Баку-1979.
- 5) БАҒЫРОВ, Н. Һ. "Һармонија дәрслији" Маариф нәшријјаты, Бақы-1989.
- 6) ДУБОВСКИЙ, И., ЕВСЕЕВ, С., СПОСОБИН, И., СОКОЛОВ, В. "Учебник Гармонии" Издательство Музыка · Москва – 1965.